

مقایسه شاخص‌های تحقیقاتی قبل از انقلاب با امروز

«گزارش ملی تحقیقات» استخراج شده است.

هر چند جهت مقایسه لازم بود تا آمار به روزتری مورد استفاده قرار گیرد لیکن آمار ۷۳ آخرین آمار قابل استناد است. ضمناً اطلاعات مربوط به آموزش عالی از «آمار آموزش عالی ایران» استخراج شده است.

۱. تعداد مؤسسات پژوهشی

در سال ۱۳۵۵ تعداد مؤسسات پژوهشی دولتی که دارای بودجه مستقل بوده‌اند ۸۶ مؤسسه بوده که از این تعداد ۵۹ مؤسسه دولتی وابسته به دستگاههای اجرایی و ۱۴ مؤسسه وابسته به دانشگاه‌ها و ۱۳ مؤسسه وابسته به سایر نهادهای دولتی بوده است.

در سال ۱۳۷۳ تعداد مؤسسات پژوهشی دولتی با بودجه مستقل ۱۲۳ مؤسسه (به استثنای مؤسسات دفاعی) بوده است که از این تعداد ۶۷ مؤسسه وابسته به دستگاه‌های اجرایی و ۵۶ مؤسسه وابسته به وزارت فرهنگ و آموزش عالی، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و دانشگاه‌ها است.

بررسی مقایسه‌ای آمار فوق نشان می‌دهد مراکز تحقیقاتی در طی سال‌های مورد بحث ۴۳ درصد رشد داشته است. مسئله چشمگیر در بررسی آماری افزایش قابل ملاحظه در رشد مؤسسات وابسته به دانشگاه‌هاست (۱۶ درصد در سال ۱۳۵۵ به ۴۶ درصد در سال ۱۳۷۴).

۲. نیروی انسانی شاغل در بخش تحقیقات

در سال ۱۳۵۵ تعداد کل کارکنان پژوهشی کشور بالغ بر ۳۱۴۶۴ نفر گزارش شده است. از این تعداد ۱۹۲۴ نفر پژوهشگر، ۲۳۱۴ نفر نیز به عنوان کارشناس پژوهشی و تکنیسین فعالیت داشته‌اند.

در سال ۱۳۷۳ تعداد کل کارکنان پژوهشی کشور ۴۴۳۶۰ نفر بوده که از این تعداد ۱۱۳۹۲ نفر پژوهشگر و ۱۸۹۱۸ نفر به عنوان کارشناس پژوهشی و تکنیسین فعالیت داشته‌اند.

ردیف	شاخص‌های تحقیقاتی	سال ۱۳۵۵	سال ۱۳۷۳	درصد رشد
۱	تعداد مؤسسات پژوهشی وابسته به دستگاه‌های اجرایی وابسته به وزارت آموزش عالی وابسته به نهادهای دولتی	۸۶ ۵۹ ۱۴ ۱۳	۱۲۳ ۶۷ ۵۶ ۱۳	۴۳ ۱۴ حدود ۳۰۰ —
۲	نیروی انسانی: تعداد کل پرسنل پژوهشگر کارشناس و تکنیسین	۳۱۴۶۴ ۱۹۲۴ ۲۳۱۴	۴۴۳۶۰ ۱۱۳۹۲ ۱۸۹۱۸	۴۱ حدود ۵۰۰ حدود ۷۰۰
۳	هزینه‌ها: درصد GNP	۱۵/۲ ۰/۲۸	۵۹۵/۱ ۰/۴۵۴	حدود ۴۰۰ ۶۲
۴	تحصیلات تکمیلی: دانشگاه دانشجو	۱۵ ۵۳۹۲	۲۲ ۲۶۸۶۴	۴۷ حدود ۴۰۰
۵	طرح‌ها: مقالات	۸۳۷ ۵۰۸	۱۰۸۰۱ ۴۰۱۴	حدود ۱۲۰۰ حدود ۷۰۰

جدول شاخص‌های عمده، تحقیقاتی در سال‌های ۱۳۵۵ و ۱۳۷۳

مقدمه

در این گزارش کوشش شده است تا به طور اجمالی سیمای تحقیقات کشور پیش از انقلاب با امروز و روند رشد توان علمی کشور نشان داده شود.

به منظور مقایسه شاخص‌های تحقیقات امروز کشور با سال‌های گذشته

آمار و اطلاعات مختلف مورد بررسی قرار گرفت. مستندترین و کامل‌ترین آمار در زمینه تحقیقات پیش از انقلاب مربوط به گزارش «تعیین توان پژوهشی کشور - کانب» است که در سال ۱۳۵۵ منتشر شده است.

داده‌های مربوط به سال ۱۳۷۳ از

از سال ۱۳۵۵ تا ۱۳۷۳ تعداد کل کارکنان پژوهشی کشور ۴۱ درصد افزایش داشته است.

به طوری که مشاهده می شود نسبت پژوهشگر به کل کارکنان پژوهشی در سال ۱۳۵۵ حدود ۶ درصد بوده است در حالی که در سال ۱۳۷۳ این نسبت به ۲۶ درصد رسیده است. تعداد پژوهشگران کشور نیز در طی این سالها از ۱۹۲۴ نفر به ۱۱۳۹۲ بدون احتساب دانشجویان دوره های تحصیلات تکمیلی رسیده است که رشدی معادل ۵ برابر را نشان می دهد.

۳. هزینه های تحقیقاتی

هزینه های تحقیقاتی در سال ۱۳۵۵ بالغ بر ۱۵/۲ میلیارد ریال (۲۸٪ درصد GNP) و در سال ۱۳۷۳ مجموع هزینه های تحقیقاتی کشور بالغ بر ۵۹۵/۱ میلیارد ریال بوده است که نسبت آن به تولید ناخالص داخلی حدود ۴۵۴٪ درصد می گردد.

۴. دانشجویان تحصیلات تکمیلی

در سال ۱۳۵۵ در ۱۵ دانشگاه ۵۲۱۲ دانشجو در دوره کارشناسی ارشد و ۱۸۰ دانشجو در دوره دکترا (جمعاً ۵۳۹۲ نفر) مشغول به تحصیل بوده اند.

در سال ۱۳۷۳ تعداد دانشگاهها به ۲۲ واحد و تعداد دانشجویان کارشناسی ارشد به ۲۱۰۲۲ و دوره دکترا به ۵۸۴۲ نفر (جمعاً ۲۶۸۶۴ نفر) افزایش داشته است.

۵. طرح های تحقیقاتی و پروژه ها

در سال ۱۳۵۵ تعداد طرح های تحقیقاتی جمعاً ۸۳۷ طرح بوده است و در سال ۱۳۷۳ تعداد طرح های پایان یافته به ۱۰۸۰۱ رسیده است که افزایش معادل ۱۲ برابر را در طی سال های مورد بحث نشان می دهد.

در ضمن یادآوری می شود که در سال ۱۳۵۵ تعداد مقالات علمی منتشر شده ۵۰۸ و در سال ۱۳۷۳، ۴۰۱۴ مقاله بوده است.

یادی از

دکتر مرتضی اسعدی

دکتر مرتضی اسعدی در سال ۱۳۳۱ هجری شمسی در شهر قزوین متولد شد. تحصیلات دانشگاهی وی در دوره لیسانس در رشته علوم سیاسی، در دوره فوق لیسانس در رشته روابط بین الملل و در دوره دکترا در رشته فرهنگ و تمدن اسلامی بود. رساله دکتری ایشان تحت عنوان «مطالعات اسلامی در غرب» با راهنمایی دکتر فتح الله محتبایی تألیف شد. وی در مدت تحصیل محضر استادانی چون دکتر طاهری، دکتر نورالله کسایی، دکتر عباس زریاب خویی و استاد مهدی حائری یزدی را درک کرد.

دکتر مرتضی اسعدی مترجمی توانا، نویسنده ای فعال و برخوردار از فضایل اخلاقی و اسلامی بود. از جمله تألیفات و ترجمه های وی کتاب های جهان اسلام در چهار جلد، فلسفه سیاسی، ایران شناسی در اروپا و ژاپن، بیت المقدس، جوان مسلمان و دنیای متحد، اسلام و دموکراسی، ریشه های انقلاب اسلامی، مطالعات اسلامی در غرب و بیش از یکصد مقاله در نشریه های مختلف است.

دکتر اسعدی در سال ۱۳۷۳ مبتلا به سرطان معده شد و با وجود این بیماری مهلک تا آخرین لحظات عمر همواره در پی علم کسب معرفت و تحقیق و پژوهش بود. چراغ عمر پرفروغ این استاد گرانمایه در مهرماه ۱۳۷۵ نابهنگام خاموش شد. از شادروان اسعدی دو فرزند به یادگار مانده است. ضایعه فقدان این عزیز از دست رفته را به همسر و فرزندان و به همه بازماندگان و نیز به عموم دانشگاهیان و فرهیختگان و فرهنگ دوستان تسلیت می گویم. یاد این محقق دانشمند همواره گرامی باد.

قابل توجه کلیه علاقمندانی

که از داخل یا از خارج برای ما مقاله ارسال می کنند

از کلیه علاقمندان و پژوهشگران داخل و خارج از کشور خواهشمندیم، چنانچه مقاله و گزارش های پژوهشی آنها منضم به عکس و یا طرح است، مطلب مورد نظر را حتی المقدور همراه با عکس و یا طرح مربوطه ارسال نمایند؛ در این صورت محتوای مقاله چه به لحاظ کمتی و چه از نظر کیفی از جایگاه والاتری برخوردار خواهد بود. در این خصوص از رایزنی های محترم فرهنگی هم می خواهیم که نهایت همکاری و مساعدت لازم را با این نشریه داشته باشند.